

VYBRANÁ TÉMATA

3/2011

Smlouva o strategických zbraních

Václav Lídí

leden 2011

Obsah

Obsah smlouvy.....	3
Postoje klíčových mezinárodních aktérů	5
Proces ratifikace.....	6
Zdroje:.....	8

Smlouva mezi USA a Ruskou federací o opatřeních k dalšímu snížení a omezení strategických útočných zbraní je oficiální název bilaterální odzbrojovací smlouvy uzavřené mezi Spojenými státy a Ruskem. V angličtině je tato smlouva často označována jako The New START Treaty¹ a v ruštině potom CHB-III.² Tato dohoda navazuje na smlouvy START I, START II a SORT. Platnost prvně jmenované vypršela v prosinci 2009, smlouva SORT platí do prosince 2012.

První úvahy o uzavření nové smlouvy, která by snižovala jaderný arsenál Ruska a Spojených států, se objevily bezprostředně po krachu jednání o smlouvě START III. Tato jednání neuspěla především kvůli jednostrannému odstoupení Bushovy administrativy od Smlouvy o omezení systémů antibalistických raket (ABM, 1972) v roce 2002. Došlo tedy jen k podpisu mnohem méně ambiciózní smlouvy SORT. Po nástupu Baracka Obamy do prezidentského úřadu se změnil americký zahraničně-politický kurz, a tak byla v dubnu 2009 na jeho setkání s ruským prezidentem Dmitrijem Medvěděvem v Londýně nalezena shoda na zahájení nových rozhovorů o jaderném odzbrojení. Samotný text smlouvy byl sestaven na jednání ruské a americké delegace v Ženevě a poté slavnostně podepsán oběma prezidenty 8. dubna 2010 v Praze.³

Obsah smlouvy

Smluvní ustanovení mají tři části. První částí je samotný text Smlouvy o strategických zbraních, druhou je protokol ke smlouvě, v němž jsou specifikována práva a povinnosti signatářů, třetí část pak tvoří dodatky k protokolu technického rázu.⁴ Strany jsou povinny své závazky, vyplývající ze smlouvy, naplnit do sedmi let od okamžiku jejího vstoupení v platnost. Dohoda stanovuje přesná čísla, jichž je nutné pro splnění podmínek smlouvy dosáhnout, nicméně každá strana má právo dle

¹ Treaty between the United States of America and the Russian Federation on Measures for the Further Reduction and Limitation of Strategic Offensive Arms

² Договор между Российской Федерацией и Соединенными Штатами Америки о мерах по дальнейшему сокращению и ограничению стратегических наступательных вооружений

³ „Signed, sealed, delivered: Obama and Medvedev shake hands over historic deal to reduce nuclear arms“, Dailymail online, <http://www.dailymail.co.uk/news/worldnews/article-1264438/Prague-Obama-sign-nuclear-arms-deal-Russian-President-Medvedev.html> [5.12.2010].

⁴ „Key Facts about the New START Treaty“, Official site of the White House, <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/key-facts-about-new-start-treaty> [5.12.2010].

svých potřeb rozvrhnout skladbu jaderných sil v limitech paktu. Jinak řečeno, nechává na rozhodnutí Rusů a Američanů, které komponenty jaderné triády⁵ budou preferovat a které nikoliv.

Smlouva stanovuje následující limity jaderných arzenálů:

- 1550 útočných hlavic: Jak již bylo napsáno výše, je na uvážení signatářů, jak daný počet útočných hlavic rozdělí v rámci jaderné triády. Navíc smlouva počítá s tím, že jeden strategický bombardér unese jen jednu jadernou hlavici, což nemusí být vždy pravda. Jedná se o snížení počtu jaderných hlavic o 74 % oproti smlouvě START I a o 30% snížení oproti smlouvě SORT.
- 800 nosičů bez ohledu na to, jestli jsou vyzbrojené jadernými zbraněmi: Dohoda konkrétně hovoří o nosičích typu ICBM⁶, SLBM⁷ a strategických bombardérech uzpůsobených pro nesení jaderných zbraní.
- 700 nosičů vyzbrojených jadernými zbraněmi: Tento limit ještě více omezuje předchozí bod. Ve srovnání se smlouvou SORT se jedná o největší redukci současných kapacit, takřka o polovinu.⁸ Na druhou stranu mnozí odborníci upozorňují, že současné limity jsou často pouze virtuální. Podle odhadů má v současnosti Ruská federace přibližně 560 funkčních nosičů a Spojené státy hranici 700 překračují jen nepatrně.⁹

Dále ze smlouvy vyplývají inspekce signatářů u druhé smluvní strany, aby se mohli navzájem přesvědčit, že jsou závazky vyplývající z dohody naplněny a dodržovány. Poté, co dokument vstoupí v platnost, bude účinný po dobu deseti let. V tento okamžik také dojde k zániku platnosti smlouvy SORT. V dohodě je přímo ukotvena možnost jejího prodloužení, avšak maximálně o pět let. Pakt přestane platit, pokud uběhne již zmíněných deset let příp. i doba, o kterou bude po dohodě signatářských stran platnost prodloužena. Další možností ukončení platnosti smlouvy je její nahrazení jiným dokumentem. Poslední možností je klauzule o jednostranném odstoupení od smlouvy. Tuto variantu lze uplatnit, pokud jedna ze stran nabude přesvědčení, že mimořádné okolnosti, spojené s obsahem smlouvy, ohrožují její nejvyšší zájmy. Tento konkrétní bod si vymínila na jednáních v Ženevě ruská delegace, která v té době cítila ohrožení ruských zájmů plynoucích z amerických plánů na výstavbu komponentů protiraketové obrany v Evropě.

⁵ Jaderná triáda je označení tříložkové jaderné výzbroje. Hlavním, rozlišujícím faktorem složek jaderné triády jsou druhy nosičů. Jedná se o strategické bombardéry, balistické střely odpalované ze země a balistické střely odpalované z ponorek. V současné době úplnou jadernou triádou disponují pouze Rusko, USA a Čína.

⁶ Inter-Continental Ballistic Missile je strategická balistická raketa schopná dopravit bojovou hlavici do vzdálenosti převyšující 5 000 km.

⁷ Submarine-Launched Ballistic Missile je strategická balistická raketa s bojovou hlavici odpalovaná z jaderných ponorek.

⁸ „Treaty between The United States of America and The Russian Federation on Measures for the Further Reduction and Limitation of Strategic Offensive Arms“, Official site of U.S. Department of State, <http://www.state.gov/documents/organization/140035.pdf> [5.12.2010].

⁹ „A Russian view of START“, EastWest Institute, <http://www.ewi.info/russian-view-start> [14.1.2010].

Postoje klíčových mezinárodních aktérů

Ruská federace

Ruský prezident Dmitrij Medvěděv ve svém prosincovém projevu k národu prohlásil, že Rusko a NATO by měly začít společně budovat euroatlantickou zónu bezpečnosti. Tato zóna by měla být postavena na základních principech bezpečnosti, vzájemné důvěry, transparentnosti a předvídatelnosti. Pokud dojde i ke spolupráci obou stran v případě protiraketové obrany, bude všem evropským zemím zajištěna míra bezpečnosti, jakou dosud nikdy nepožívaly. Přesto prezident Ruské federace upozornil, že posledních deset let je ruská diplomacie na křižovatce. Buď dojde k naprostému spojení iniciativ na protiraketovou obranu, nebo v opačném případě bude nevyhnutelné nové kolo závodů v jaderném i konvenčním zbrojení.¹⁰

Spojené státy americké

Obamova administrativa, i sám americký prezident, vidí upevnění spolupráce s Ruskem jako klíčovou otázku dalšího zahraničně-politického směřování země. Washington potřebuje podporu Moskvy pro mnohé ze svých globálních iniciativ. Nejedná se jen o problematiku proliferační jaderných zbraní, ale také o vojensko-logistickou spolupráci v Afghánistánu a mnohé další. Podle Obamy úspěšná ratifikace smlouvy o strategických zbraních zajistí pokračování americké vedoucí role ve světě a upevní americkou národní bezpečnost pro 21. století. Množství komentátorů se domnívá, že pokud Barack Obama uspěje, půjde jednoznačně o jeho největší zahraničně-politický úspěch za dosavadní působení v Bílém domě a navíc také o jeden z prvních splněných předvolebních slibů.¹¹

OSN

Šéf Mezinárodní agentury pro atomovou energii (MAAE) Yukia Amano považuje podpis nové smlouvy START mezi Ruskem a Spojenými státy za bezprecedentní krok na cestě k bezpečnějšímu světu bez jaderných zbraní. Plně tedy podporuje i Obamovu snahu o další redukci jaderné výzbroje a zapojení ostatních států disponujících jadernými zbraněmi do celého procesu.¹²

NATO

Generální tajemník NATO Anders Fogh Rasmussen je s obsahem smlouvy spokojen a především vyzdvihuje její význam pro zvýšení bezpečnosti Severoatlantické aliance. Podle Rasmussena je po lisabonském summitu NATO jasné, že protiraketová obrana není namířena proti Moskvě. Proto

¹⁰ „Russia’s view on ABM: proposals and warnings“, The Voice of Russia, <http://english.ruvr.ru/2010/12/04/36235674.html> [11.12. 2010].

¹¹ „Statement by President Obama on the New START Treaty“, BNO News, <http://www.islandcrisis.net/2010/09/statement-by-president-obama-on-the-new-start-treaty> [11.12. 2010].

¹² „IAEA Director General Welcomes New START Treaty“, Official Site of International Atomic Energy Agency, <http://www.iaea.org/NewsCenter/PressReleases/2010/prn201004.html> [10.12.2010].

generální tajemník věří, že v současnosti může probíhat spolupráce na protiraketové obraně současně s odzbrojovacím procesem.¹³

Evropská unie

Brusel vidí New START Treaty jako „historickou příležitost“ k omezení nebezpečí jaderné války a zvýšení mezinárodní bezpečnosti. Vysoká představitelka Unie pro zahraniční a bezpečnostní politiku Cathrine Ashtonová jménem celého společenství vyzývá k co nejrychlejší ratifikaci. Pokud totiž smlouva bude platit, lze očekávat, že půjde o velký příspěvek k mezinárodnímu boji proti proliferaci jaderných zbraní.¹⁴

Proces ratifikace

Ke vstoupení smlouvy v platnost by mělo dojít okamžitě po výměně ratifikačních listin. V ruském případě je potřeba, aby dokument prošel Státní dumou a Radou federace, což by neměl být žádný problém, protože zde mají převahu podporovatelé Medvěděva ze strany Jednotné Rusko. Avšak do dneška k ratifikaci v Ruské federaci nedošlo, vzhledem k tomu, že Medvěděv prosazoval ratifikaci souběžnou, kterou do konce prosince brzdil Washington.

Aby mohla být takováto smlouva ratifikována americkou stranou, musí být schválena Senátem. Konkrétně je proto potřeba 67 hlasů ze 100 senátorů, z čehož vyplývá, že pro návrh byla nutná podpora některých republikánských zástupců v horní komoře. Někteří republikáni po svém vítězství ve volbách v roce 2010 prohlásili, že s ratifikací smlouvy vyčkají až do ledna, kdy nastoupí do úřadu noví republikánští senátoři. Další hlasy mezi republikány dokonce hovořily o tom, že by smlouva měla být smetena ze stolu.¹⁵ Takové jednání mohlo vážně zkomplikovat pozici USA v zahraničí. Za prvé by značně poškodilo Obamovu strategii směřující k vytvoření světa bez jaderných zbraní, ke které se přihlásil ve svém projevu v Praze v dubnu 2009.¹⁶ Za druhé mohlo narušit proces zlepšování americko-ruských vztahů, který byl značně posílen na summitu NATO v Lisabonu v listopadu 2010, kde se Rusko přidalo k iniciativě o vytvoření protiraketové obrany.¹⁷

Největšími podporovateli urychlené ratifikace byli ministryně zahraničí Hillary Clintonová a předseda zahraničního výboru Senátu John Kerry (oba demokraté). Clintonová v říjnu prohlásila, že smlouva jednoznačně posílí americkou schopnost modernizovat jaderné síly a umožní uvolnění finančních prostředků potřebných na vývoj protiraketové obrany. Podle jejího stanoviska je New

¹³ „Ratify the New Start Treaty“, Atlantic Council, <http://www.acus.org/natosource/ratify-new-start-treaty> [10.12.2010].

¹⁴ „EU sees US and Russia's New START treaty as historic opportunity“, MC News, http://www.monstersandcritics.com/news/europe/news/article_1602415.php/EU-sees-US-and-Russia-s-New-START-treaty-as-historic-opportunity [10.12.2010].

¹⁵ „NATO, Russian leaders plead for New START ratification“, The Earth Times, <http://www.earthtimes.org/articles/news/354467,plead-new-start-ratification.html> (staženo 5.12.2010).

¹⁶ „Text of President Obama's speech in Prague“, Market Watch, <http://www.marketwatch.com/story/text-president-obamas-speech-prague-following> [5.12.2010].

¹⁷ „Nato and Russia promise 'fresh start' at Lisbon summit“, BBC News Europe, <http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-11799097> [5.12.2010].

START Treaty jediným způsobem, jak nadále chránit Spojené státy, jejich spojence a přátele.¹⁸ Kerry prosadil na počátku září hlasování o ratifikaci na program jednání zahraničního výboru, kde byla dohoda schválena přesvědčivou většinou 14 : 4.¹⁹

Pro ratifikaci smlouvy se na konci listopadu vyslovila i celá řada republikánských senátorů. Například republikán Richard Lugar se domníval, že ratifikace je nutná pro zajištění americké vnější bezpečnosti, protože od té doby, co skončila platnost START I, skončilo také americké monitorování ruských jaderných sil. Jeho pokračování bylo tedy v budoucnu možné jediné tehdy, pokud by nový dokument vešel v platnost.²⁰ Nejvíce republikánských senátorů změnilo názor na počátku prosince, zejména kvůli nebezpečí, které by Spojeným státům plynulo z nemožnosti kontrolovat ruský jaderný arzenál.

Díky novým republikánským hlasům byla ve středu 22. 12. 2010 ratifikace v americkém Senátu úspěšně dokončena. Pro smlouvu hlasovalo 71 a proti ní 26 senátorů. Z toho 13 republikánských senátorů nakonec New START Treaty vyjádřilo svou podporu. Především kvůli silné agitaci ze strany Richarda Lugara a dalších podporovatelů smlouvy. John Kerry na tiskové konferenci bezprostředně po ukončení ratifikačního procesu americkou stranou prohlásil, že se jedná o jasný signál Íránu a KLDR o tom, že mezinárodní společenství stojí jednotně proti jakýmkoliv jaderným ambicím těchto zemí.²¹

Vzápětí bylo rozhodnutí Senátu velmi kladně přijato oběma ruskými nejvyššími představiteli, prezidentem Medvěděvem a premiérem Putinem. Vladimír Putin ve svém prohlášení pro média zdůraznil, že se jedná o velký úspěch Medvěděvovy zahraniční politiky a také, že ruská důvěra v americké partnery neustále, i přes některé třecí plochy, posiluje.²² Dolní komora ruského parlamentu, Státní дума, schválila smlouvu již 24. 12. 2010 poměrem 350 : 58. Se schválením horní komorou, Radou federace, se počítá 26. ledna. Poté již bude ratifikace v Ruské federaci vyžadovat jen formální podpis prezidenta. Je tedy možné předpokládat, že ratifikační proces bude plně dokončen na konci ledna a půjde o jeden z největších politických úspěchů jak ruské, tak americké administrativy.²³

¹⁸ „Clinton confident on ratification of New START“, The Cable, http://thecable.foreignpolicy.com/posts/2010/08/11/clinton_confident_on_ratification_of_new_start [10.12. 2010].

¹⁹ „The road to New START ratification and beyond“, Switchboard, http://switchboard.nrdc.org/blogs/jmclaughlin/the_road_to_new_start_ratifica.html [10.12. 2010].

²⁰ „Clinton confident on ratification of New START“, The Cable, http://thecable.foreignpolicy.com/posts/2010/08/11/clinton_confident_on_ratification_of_new_start [10.12. 2010].

²¹ „New START Treaty: How will next efforts nuclear weapons reductions fare?“, The Monitor, <http://www.csmonitor.com/USA/Foreign-Policy/2010/1222/New-START-treaty-How-will-next-efforts-for-nuclear-weapons-reduction-fare> [14.1.2010].

²² „Putin hails Medvedev over New START Treaty“, RIA Novosti, http://en.rian.ru/military_news/20101229/161987897.html [5.12. 2010].

²³ „Russian upper house may ratify New START Treaty on Jan. 26“, <http://en.rian.ru/russia/20101227/161949927.html> [5.12. 2010].

Zdroje:

Dokumenty

Official site of the White House. *Key Facts about the New START Treaty*. <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/key-facts-about-new-start-treaty> [5.12.2010].

Official site of U.S. Department of State. *Treaty between The United States of America and The Russian Federation on Measures for the Further Reduction and Limitation of Strategic Offensive Arms*. <http://www.state.gov/documents/organization/140035.pdf> [5.12.2010].

Text of President Obama's speech in Prague. Market Watch. <http://www.marketwatch.com/story/text-president-obamas-speech-prague-following> [5.12.2010].

Zpravodajské portály

„Signed, sealed, delivered: Obama and Medvedev shake hands over historic deal to reduce nuclear arms“, Daily Mail online, <http://www.dailymail.co.uk/news/worldnews/article-1264438/Prague-Obama-sign-nuclear-arms-deal-Russian-President-Medvedev.html> [5.12.2010].

„NATO, Russian leaders plead for New START ratification“, The Earth Times, <http://www.earthtimes.org/articles/news/354467,plead-new-start-ratification.html> [5.12.2010].

„Nato and Russia promise 'fresh start' at Lisbon summit“, BBC New Europe, <http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-11799097> [5.12.2010].

„Clinton confident on ratification of New START“, The Cable, http://thecable.foreignpolicy.com/posts/2010/08/11/clinton_confident_on_ratification_of_new_start [10.12.2010].

„The road to New START ratification and beyond“, Switchboard, http://switchboard.nrdc.org/blogs/jmclaughlin/the_road_to_new_start_ratifica.html [10.12.2010].

„IAEA Director General Welcomes New START Treaty“, Official Site of International Atomic Energy Agency, <http://www.iaea.org/NewsCenter/PressReleases/2010/prn201004.html> [10.12.2010].

„Ratify the New Start Treaty“, Atlantic Council, <http://www.acus.org/natosource/ratify-new-start-treaty> [10.12.2010].

„EU sees US and Russia's New START treaty as historic opportunity“, MC News, http://www.monstersandcritics.com/news/europe/news/article_1602415.php/EU-sees-US-and-Russia-s-New-START-treaty-as-historic-opportunity [10.12.2010].

„Russia's view on ABM: proposals and warnings“, The Voice of Russia, <http://english.ruvr.ru/2010/12/04/36235674.html> [11.12.2010].

„[Statement by President Obama on the New START Treaty](#)“, BNO News, <http://www.islandcrisis.net/2010/09/statement-by-president-obama-on-the-new-start-treaty> [11.12.2010].

„Putin hails Medvedev over New START Treaty“, RIA Novosti, http://en.rian.ru/military_news/20101229/161987897.html [5.12.2010].